

Nr 12

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om 1972 års allmänna företagsräkning; given Stockholms slott den 19 januari 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framläggs förslag till bestämmelser för 1972 års allmänna företagsräkning. De föreslagna bestämmelserna anger bl. a. vilka som skall vara skyldiga att lämna uppgifter för företagsräkningen, uppgiftsskyldighetens omfattning och på vilket sätt uppgifterna skall lämnas.

Förslag till**Lag om 1972 års allmänna företagsräkning**

Härigenom förordnas som följer.

1 § Skyldighet att till statistiska centralbyrån lämna uppgifter för 1972 års allmänna företagsräkning åligger

1. aktiebolag och ekonomisk förening,
2. den som drivit rörelse under år 1972 eller någon del därav,
3. teknisk och ekonomisk branschorganisation samt arbetsgivare- och arbetstagarorganisation, allt under förutsättning att organisationen under år 1972 eller någon del därav sysselsatt anställd arbetskraft,
4. statlig myndighet,
5. borgerlig kommun samt Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet eller annat organ för samverkan mellan borgerliga kommuner, samt
6. allmänna pensionsfonden, allmän försäkringskassa, erkänd arbetslöshetskassa och annan allmän inrättning som är underställd statlig myndighet.

2 § Den som är uppgiftsskyldig enligt 1 § skall på anmodan av statistiska centralbyrån lämna uppgifter om sin verksamhet under kalenderåret 1972. Om räkenskapsåret icke sammanfaller med detta kalenderår, föreligger uppgiftsskyldighet även för det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars 1973. Statlig myndighet är skyldig att lämna uppgifter rörande budgetåret 1972/73.

Uppgiftsskyldigheten omfattar

1. namn, adress, registrerings- eller personnummer och liknande identifieringsuppgifter,
2. den juridiska form i vilken verksamheten bedrivits samt ägandeförhållanden,
3. verksamhetsarter (branscher),
4. den tid, varunder verksamheten bedrivits, samt, om verksamheten bedrivits endast under en del av år 1972, anledningen härtill,
5. tidsperiod för ekonomisk redovisning,
6. intäkter och kostnader med uppdelning på olika intäkt- och kostnadslag,
7. balansomslutning samt värde på tillgångar och skulder, samt
8. antalet sysselsatta och deras åldersfördelning samt antalet arbetstimmar.

Har verksamheten bedrivits på flera verksamhetsställen, skall särskilda uppgifter lämnas om varje verksamhetsställe.

3 § Uppgifter enligt 2 § skall lämnas på blankett enligt formulär, som fastställs av statistiska centralbyrån. De uppgiftsskyldiga anmodas lämna uppgifterna genom att blankett tillställs dem av centralbyrån.

4 § Uppgift skall tillställas statistiska centralbyrån senast den dag efter den 30 april 1973 som centralbyrån bestämmer, dock tidigast en månad efter anmodan.

5 § Har uppgiftsskyldig icke lämnat erforderliga uppgifter inom föreskriven tid kan statistiska centralbyrån anmana den försumlige att fullgöra sin skyldighet.

Om anmaningen icke efterkommes, kan länsstyrelsen på centralbyråns begäran vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet. Försuttet vite utdömes av länsstyrelsen.

Talan mot länsstyrelsens beslut enligt denna lag föres hos kammarrätt genom besvär.

6 § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnat oriktig uppgift dömes, om ej ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken, till böter, högst femhundra kronor. Åtal får väckas endast efter anmälan av statistiska centralbyrån.

7 § Den som hos statistiska centralbyrån eller annan myndighet tagit befattning med uppgift, som avses i denna lag, får ej obehörigen yppa dess innehåll. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast om målsägande anger brottet till åtal eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 19 januari 1973.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *lag om 1972 års allmänna företagsräkning* och anför.

Inledning

Enligt statsmakternas beslut skall en allmän företagsräkning avseende år 1972 utföras. I prop. 1971: 1 (bil. 9 s. 16 och 22) redovisades ett principförslag från statistiska centralbyrån (SCB) beträffande företagsräkningens omfattning och genomförande samt mitt ställningstagande härtill. Totalkostnaden angavs till omkring 11 milj. kr. Vissa ändringar har sedermera gjorts i programmet för företagsräkningen. Till följd härav och med beaktande av det aktuella pris- och löneläget beräknas totalkostnaden nu uppgå till 13 milj. kr. Av detta belopp faller 5,9 milj. kr. på innevarande budgetår och 4,7 milj. kr. på budgetåret 1973/74.

I skrivelse den 7 november 1972 till finansdepartementet har SCB anfört att det av flera skäl torde vara nödvändigt att uppgifterna till företagsräkningen infordras under åberopande av uppgiftsskyldighet för företagen. SCB har mot bakgrund därav hemställt att Kungl. Maj:t skulle meddela de författningsbestämmelser som behövs. Med skrivelse den 11 december 1972 har SCB vidare överlämnat en promemoria med redogörelse för företagsräkningens utförande samt ett av SCB upprättat förslag till lag om skyldighet att lämna uppgifter för 1972 års allmänna företagsräkning. Lagförslaget torde få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över SCB:s förslag avgetts av riksförsäkringsverket, försäkringsinspektionen, riksskatteverket, arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Örebro, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län. Yttranden har även avgetts av Familjeföretagens förening, Kooperativa förbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas riksför-

bund, Svensk industriförening, Svenska arbetsgivarcföreningen, Svenska bankföreningen, Svenska företagares riksförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska hamnförbundet, Svenska landstingsförbundet, Svenska petroleum institutet, Svenska tidningsutgivareföreningen, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag, Sveriges arbetsledarcförbund, Sveriges fastighetsägareförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Sveriges hotell- och restaurangförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges marknadsförbund, Sveriges redareförening, Sveriges trafikbilägares riksorganisation och Tjänstemännens centralorganisation.

Tidigare företagsräkningar i Sverige

Den första allmänna företagsräkningen i modern mening avsåg år 1931. Den omfattade i princip alla privata och offentliga företag i alla näringsgrenar (utom jordbruk och därmed förenat skogsbruk) och innehöll uppgifter per verksamhetsställe (lokal enhet) om antal anställda, omsättning, motorfordon och bränsleförbrukning. Tanken var att dylika räkningar skulle upprepas regelbundet. Härigenom skulle med ett visst antal års mellanrum erhållas aktuella data om företagens lokalisering och om företagsstrukturen i landet. En andra företagsräkning planerades att genomföras år 1941 men på grund av andra världskrigets utbrott kom den inte till utförande.

Först år 1951 verkställdes en andra allmän företagsräkning. 1951 års företagsräkning omfattade i princip all rörelsedrivande verksamhet med undantag för fiske, pälsdjursuppfödning och verksamhet som läkare, tandläkare och veterinär. Vidare uteslöts verksamhet hänförlig till undervisning, forskning och sjukvård. Litterär och konstnärlig verksamhet uteslöts i de fall denna inte var av kommersiell karaktär. Däremot inkluderades hantverksartad verksamhet i den mån yrkesutövaren ansågs driva rörelse. Uppgifter inhämtades för varje verksamhetsställe. Uppgifterna gällde främst omsättningen, antalet sysselsatta vid olika tidpunkter under åren 1950 och 1951, utbetalade löner samt lagrets värde vid utgången av år 1950.

De snabba strukturförändringarna inom näringslivet medförde emellertid att de uppgifter som lämnats vid 1951 års företagsräkning snart blev föråldrade. Behovet av en ny allmän företagsräkning togs hösten 1962 upp i ett betänkande av delegationen för statistikfrågor. Delegationen tog därvid i ett sammanhang upp de två nära sammanhängande frågorna om en eventuell ny företagsräkning och om upprättandet av ett centralt företagsregister. Det framhölls att ett stort konsumentbehov förelåg för statistisk information av det slag som kan erhållas genom

en allmän företagsräkning. Delegationen föreslog att detta behov skulle tillgodoses dels genom bearbetning av ett centralt företagsregisters material, dels genom partiella företagsräkningar i anslutning till företagsregistret. Dessa partiella företagsräkningar skulle vara näringsgrensvisa intensivundersökningar och utföras på sådant sätt att samtliga näringar efter ett visst antal år var genomgångna. Med undantag för en handelsräkning år 1963 och en sågverksinventering år 1965 har emellertid några sådana partiella företagsräkningar inte kommit till stånd.

Det centrala företagsregistret upprättades år 1963. I detta register finns data för i första hand enheten företaget, med dess belägenhet, bransch och totala antalet anställda för de enheter vilka registreras för allmän arbetsgivaravgift. Därutöver finns motsvarande uppgifter om företagens verksamhetsställen och vissa data om verksamhetens art vid dessa. I princip alla privata företag samt statliga och kommunala aktiebolag och de kommunala förvaltningarna ingår f. n. i det centrala företagsregistret. För företag utan anställd personal har ingen fullständig aktualisering gjorts sedan år 1965. Registret har även i andra avseenden svagheter som medför att dess användbarhet är begränsad. Detta hänger främst samman med att registrets branschangivelser är otillfredsställande eller i vissa fall felaktiga. Dessutom förekommer dubbelföringar och luckor i störande utsträckning.

SCB:s förslag

Kretsen av uppgiftsskyldiga

Skyldighet att lämna uppgifter för 1972 års allmänna företagsräkning skall enligt SCB:s förslag i första hand gälla alla som bedrivit rörelse under år 1972 eller del därav. Uttrycket rörelse används därvid i kommunalskattelagens (1928: 370) mening. Aktiebolag och ekonomiska föreningar skall dock i princip vara uppgiftsskyldiga oavsett om rörelse bedrivits eller inte. Enligt förslaget skall härutöver vissa organisationer och myndigheter vara skyldiga att lämna uppgifter för företagsräkningen. Uppgiftsplikten skall således omfatta branschorganisationer och arbetsmarknadens organisationer, dock under förutsättning att dessa sysselsätter anställd arbetskraft. Statliga myndigheter, borgerliga kommuner och organ för samverkan mellan sådana kommuner skall också vara uppgiftsskyldiga ävensom allmänna pensionsfonden, allmänna försäkringskassor, erkända arbetslöshetskassor samt andra offentliga organ som är underställda statlig myndighet. Att nu nämnda organisationer och myndigheter föreslås skola medtas i företagsräkningen hänger samman med deras betydelse i sysselsättningshänseende.

Enligt det av SCB upprättade lagförslaget omfattar som nämnts uppgiftsplikten samtliga rörelseidkare, aktiebolag och ekonomiska för-

eningar. SCB uppger dock att många, som i och för sig är uppgiftsskyldiga, inte kommer att behöva lämna upplysningar om sin verksamhet. Rörelse som har direkt anknytning till jordbruk med tillhörande skogsbruk skall t. ex. inte beröras av företagsräkningen. Det yrkesmässiga fisket ligger också utanför räkningen. Uppgifter skall inte heller infordras från sådana rörelseidkare som inte är registrerade till mervärdeskatt och som haft mindre än en årsanställd. Av praktiska skäl kommer nämligen behövligen uppgifter rörande denna grupp huvudsakligen att inhämtas genom granskning av vederbörandes självdeklaration (rörelsebilagan). Kungl. Maj:t har den 28 december 1972 beviljat SCB tillstånd att ta del av berörda deklarationsmaterial.

Uppgifter beträffande mervärdeskattregistrerade rörelseidkare med en årsomsättning understigande 50 000 kr. och med mindre än en årsanställd avses i första hand inhämtas från länsstyrelsernas mervärdeskattregister. SCB har ansökt hos Kungl. Maj:t att få ta del av dessa register. I registren finns anteckningar om företagets juridiska form, belägenhet, bransch och omsättning. Någon anledning att anmoda rörelseidkare av nu nämnt slag att lämna uppgifter kommer i regel inte att föreligga.

Aktiebolag och ekonomiska föreningar som inte bedrivit rörelse under år 1972 skall i princip tas med i företagsräkningen endast om de haft minst en årsanställd. Uppgift kommer därför exempelvis inte att infordras från vilande aktiebolag och bostadsrättsföreningar utan anställd personal. Däremot måste — även om rörelse inte bedrivits — kapital- och fastighetsförvaltande bolag och föreningar lämna uppgifter för företagsräkningen såvida de haft minst en årsanställd.

Uppgiftsskyldighetens omfattning

Av föregående avsnitt framgår att vissa i och för sig uppgiftsskyldiga enligt SCB:s förslag inte skall behöva lämna uppgifter för företagsräkningen. Den information som behövs beträffande dem kan i stor utsträckning inhämtas från mervärdeskattregister och vederbörandes självdeklarationer. Övriga uppgiftsskyldiga kommer anmodas att ifylla blanketter som sänds till dem med post (postenkät). SCB har utarbetat ett flertal blanketter vilka utformats med ledning bl. a. av provundersökningar som utförts under åren 1971 och 1972. Vid utformningen har hänsyn tagits till arten och omfattningen av uppgiftslämnarens verksamhet. Företag med mindre än fem årsanställda skall t. ex. lämna betydligt mindre utförliga uppgifter än större företag. Företagsräkningen är vidare samordnad med SCB:s ordinarie finansstatistik. Detta innebär en väsentlig lättnad för de företag som ingår i den ordinarie finansstatistiken.

De uppgiftspliktiga skall enligt förslaget först och främst lämna de

uppgifter som behövs för identifieringen såsom företagets firma, adress och registreringsnummer. Vidare skall anges i vilken juridisk form verksamheten bedrivs (aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening etc.). För bolag och föreningar skall anges i vad mån företaget ägs av svenska företag och privatpersoner, utländska företag och privatpersoner, stat eller kommun. Branschtillhörighet skall anges ävensom uppgift om den tid under vilken verksamheten bedrivits. Har verksamheten påbörjats eller lagts ned under räkenskapsåret skall orsaken härtill meddelas. Om räkenskapsåret inte sammanfaller med kalenderår skall uppgift om den tillämpade redovisningsperioden lämnas.

Relativt ingående uppgifter skall — åtminstone för uppgiftsskyldiga med mer än 20 anställda — lämnas beträffande intäkter och kostnader. Den uppgiftsskyldige skall t. ex. ange hur stor del av intäkterna som hänför sig till egen tillverkning och återförsäljning, försäljning i parti och i minut, egna uttag samt export och import. Kostnaderna skall fördelas på löner, sociala kostnader, försäkringskostnader, räntekostnader, avskrivningar m. m. Uppgift skall lämnas om vinst (förlust) före och efter bokslutsdispositioner och skatt.

Viss uppdelning krävs också i fråga om värdering av tillgångar och skulder. De uppgiftsskyldiga skall ange balansomslutning och eget kapital samt inventerat och bokfört värde på lagret vid räkenskapsperiodens början och slut. Företagare som äger fastighet skall uppge fastighetens taxeringsvärde eller, om sådant värde ännu inte blivit fastställt, dess anskaffningsvärde.

Uppgift om sysselsättning skall avse förhållandena vid utgången av månaderna februari, maj, augusti, november och december 1972. Därvid skall uppdelning ske mellan ägare och obetalda familjemedlemmar, anställda med full arbetstid och deltidsanställda. Därjämte skall totala antalet arbetstimmar för anställd personal anges.

Vad gäller den offentliga sektorn skall enligt förslaget samordning ske med SCB:s ordinarie statistik. Viss tilläggsinformation skall dock inhämtas genom förfrågningar. Uppgifter skall lämnas om bl. a. driftkostnader, löner, sociala kostnader, värdet av innehavda fastigheter samt sysselsatt arbetskraft.

Uppgiftsskyldigheten skall i första hand avse kalenderåret 1972. För uppgiftsskyldiga vars räkenskapsår inte sammanfaller med kalenderår föreligger emellertid uppgiftsplikt jämväl för det räkenskapsår som gått till ända närmast före den 1 mars 1973. Uppgifterna från nu nämnda personer kan alltså delvis komma att avse åren 1971 och 1973.

För varje uppgiftsskyldig gäller som princip att de begärda uppgifterna skall fördelas på olika verksamhetsställen. Ett företag som har fabriker, kontor osv. på olika platser skall således lämna särskilda uppgifter om intäkter, kostnader, sysselsättning m. m. för varje sådan lokal enhet.

Genomförandet av företagsräkningen

Företagsräkningen skall som nämnts i första hand genomföras i form av en postenkät. SCB tillställer de uppgiftsskyldiga blanketter vilka inom förelagd tid ifylls och återsänds till SCB. Vid utsändandet kommer de uppgiftsskyldigas namn och adress att inhämtas från olika dataorienterade register. SCB avser att använda sig av riksförsäkringsverkets register över arbetsgivare åren 1971—1973, inkomstlängder avseende inkomsttaxeringarna åren 1972 och 1973, mervärdesskatteregistren för år 1972, fastighetslängder avseende fastighetstaxeringarna åren 1970—1972, SCB:s registerkontroller avseende verksamhetsställen till och med år 1972 samt SCB:s register över statliga myndigheter och kommuner m. m. Den första omgången blanketter planeras att utsändas i slutet av februari och i början av mars 1973 med insändningsdatum som regel senast den 31 mars 1973. Blanketter till kommuner avses att utsändas i mars 1973 och till statliga myndigheter efter den 1 juli 1973. Taxeringsbanden avseende 1972 års inkomster (1973 års taxering) upprättas inte förrän i augusti 1973. I en del fall kommer därför uppgiftsskyldiga, som påbörjat sin verksamhet under år 1972, att tillställas blanketter först under hösten 1973. Ytterligare kompletteringar kan därefter komma att ske fram till våren 1974.

Om uppgiftsskyldig inte inom utsatt tid lämnat föreskrivna uppgifter skall enligt SCB:s förslag den försumlige anmanas att fullgöra sin skyldighet. Om anmaningen inte efterkommes skall länsstyrelsen ha befogenhet att vitesförelägga den uppgiftsskyldige. Försuttet vite utdöms av länsstyrelsen. Klagan föreslås inte skola få föras över beslut varigenom vite förelagts.

SCB föreslår vidare att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnat oriktig uppgift för företagsräkningen skall — därest förfarandet inte är straffbelagt enligt brottsbalken — kunna dömas till högst 500 kr. i böter. Åtal skall få väckas endast efter anmälan av SCB.

De i företagsräkningen inhämtade uppgifterna skall utnyttjas dels för statistisk redovisning och analyser, dels för kontroll och aktualisering av det centrala företagsregistret. De insamlade uppgifterna åtnjuter därmed, såvitt gäller enskilda personer, bolag och andra enskilda samfälligheter, i princip sekretesskydd jämligt 16 § lagen (1937: 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen). Uppgifter som överförs till centrala företagsregistret kan dock i vissa fall utlämnas med stöd av 19 a § nämnda lag. SCB föreslår mot bakgrund av sekretessbestämmelserna att den som tagit befattning med uppgift, som avses i lagen om allmän företagsräkning, inte obehörigen får yppa dess innehåll. Den som bryter häremot skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal skall emellertid få väckas endast efter angivelse av part.

Remissyttrandena

SCB:s förslag har på det hela taget lämnats utan erinran av remissinstanserna. På enskilda punkter har dock avvikande uppfattningar framlagts. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anser, mot bakgrund av de äldres situation på arbetsmarknaden, att uppgifter om de anställdas åldersfördelning bör inhämtas vid företagsräkningen. *Länsstyrelsen i Väster-norrlands län* önskar att företaget skall lämna uppgift om etableringsår såväl för företaget självt som för varje verksamhetsställe. *LO* anser att ytterligare uppgifter bör inhämtas beträffande äganderätten till företag. Enligt *LO*:s mening bör uppgift infordras om i vad mån ett företag ägs av koncernföretag, investment- eller holdingbolag eller anställda i företaget. *LO* önskar också att företag i förekommande fall skall ange hur stor del av försäljningen och vissa kostnader som avser in- och utländska koncernföretag. Slutligen uppger *LO* att det är värdefullt om löner och arbetstimmar fördelas mellan å ena sidan arbetare och å andra sidan tjänstemän.

Riksskatteverket, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* anser att undantaget av uppgiftsplikten för rörelse inom eller med särskild anknytning till jordbruks- eller fiskerinäringen bör komma till uttryck i lagtexten. I några remissyttranden ifrågasätts vidare om skattskyldiga, som har brutet räkenskapsår, skall vara uppgiftsskyldiga både för det räkenskapsår som gått till ända närmast före den 1 mars 1973 och för kalenderåret 1972. Förtydligande begärs på denna punkt.

Vad gäller genomförandet av företagsräkningen har kritik främst riktats mot den av *SCB* angivna tidplanen för insändandet av blanketter. Flera remissinstanser framhåller att företagen knappast hinner insända uppgiftsblanketter förrän i april eller i maj 1973 och åberopar därvid bl. a. att uppgifterna måste baseras på företagens allmänna självdeklarationer. Önskemål framställs också om att i lagtexten skall intas en generell föreskrift om att *SCB* inte får inkräva uppgifter förrän viss bestämd tid förflutit från det blanketten tillställts den uppgiftsskyldige.

Länsstyrelsen i Uppsala län och *Svenska arbetsgivareföreningen* ifrågasätter om det är rimligt att talan inte får föras över beslut om vitesföreläggande.

Sveriges industriförbund erinrar om att förbundet i olika sammanhang framfört krav på att företagen skall erhålla ersättning för arbete som utförs för det allmännas räkning i samband med insamlandet av uppgifter för statistiska ändamål. Enligt förbundets uppfattning bör detta spörsmål — i vart fall provisoriskt — lösas utan hinder av att den större frågan om ersättning vid uppbörd och uppgiftsinsamling bör prövas av den sittande utredningen om företagens uppgiftsplikt.

Departementschefen

Som jag inledningsvis anförde har statsmakterna beslutat om allmän företagsräkning avseende år 1972. Syftet med denna företagsräkning är primärt att belysa nuläget beträffande näringslivets struktur i olika avseenden och dess lokalisering samt ge underlag för en kontroll och kvalitetsförbättring av det centrala företagsregistret. Denna kartläggning av landets näringsliv kommer att vara av mycket stort värde vid det planeringsarbete som fortlöpande bedrivs av myndigheter och företag. Det insamlade materialet kan dessutom utnyttjas vid internationella jämförelser och analyser av näringslivet. Behovet av en allmän företagsräkning har också betygats av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Enligt SCB:s mening bör det föreligga skyldighet att lämna uppgifter till företagsräkningen. Jag *deklar denna uppfattning. Uppgiftsskyldigheten* bör, med hänsyn bl. å. till kretsen av uppgiftsskyldiga, bestämmas i lag.

Inför 1970 års allmänna folk- och bostadsräkning uppkom fråga om de grundläggande bestämmelserna skulle intas i en författning som endast avsåg den då aktuella räkningen eller om bestämmelserna skulle utformas så att de kunde tjäna som grund även för kommande räkningar. Jag förordade då — under hänvisning bl. a. till att allmänna folk- och bostadsräkningar i framtiden skulle behöva hållas minst vart femte år — att bestämmelserna skulle intas i en lag av permanent karaktär. Detta godtogs av riksdagen (prop. 1970: 27, 1970: 3 LU 20, rskr 1970: 100).

Det kan givetvis diskuteras om inte också de grundläggande reglerna om 1972 års allmänna företagsräkning bör tas in i en lag av permanent karaktär. Jag har dock inhämtat, att SCB f. n. inte planerar att genomföra någon ytterligare allmän företagsräkning inom den närmaste tioårsperioden. Det är vidare osäkert om det i framtiden kommer att finnas behov av företagsräkningar av det slag det här gäller. Osäkerheten härom hänger samman med utvecklingen inom datatekniken m. m. Med hänsyn till det anförda anser jag mig kunna biträda SCB:s förslag om att en särskild lag utfärdas för 1972 års företagsräkning.

Vad SCB anförde om kretsen av uppgiftsskyldiga har inte föranlett någon erinran vid remissbehandlingen. Jag biträder SCB:s förslag i denna del.

Beträffande omfattningen av de uppgifter som skall avlämnas har förslaget godtagits av flertalet remissinstanser. Några har emellertid framfört önskemål om en utvidgning av uppgiftsplikten. Så har t. ex. arbetsmarknadsstyrelsen uttalat att uppgift bör lämnas om de anställdas åldersfördelning. Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att upplys-

ning om etableringsår skall införas för varje företag och verksamhetsställe. Enligt LO:s mening bör uppgift inhämtas om i vad mån ett företag innehas av koncernföretag, investment- eller holdingbolag och personer som är anställda i företaget. LO önskar vidare att företagen skall ange hur stor del av försäljningen m. m. som hänför sig till in- och utländska koncernföretag. Dessutom anser LO att utbetald lön och nedlagd arbetstid bör fördelas mellan å ena sidan arbetare och å andra sidan tjänstemän.

Vid bedömningen av om en uppgift bör ingå i företagsräkningen måste flera faktorer beaktas. Av betydelse är i första hand hur stort intresse olika konsumentgrupper kan antas ha för uppgiften i fråga. Detta intresse måste vägas mot det arbete som utvidgningen av uppgiftsplikten kan medföra uppgiftslämnarna. Hänsyn måste dessutom tas till att kvaliteten på avlämnade svar sannolikt försämras om ett korrekt fullgörande av uppgiftsplikten förutsätter en oproportionerligt stor arbetsinsats. Av lätt insedda skäl bör slutligen undvikas att uppgiftsskyldigheten avser förhållanden som myndigheterna har tillgång till i egna register o. d.

Mot den nu redovisade bakgrunden anser jag att den av SCB föreslagna omfattningen av uppgiftsskyldigheten i stort sett utgör en godtagbar avvägning mellan uppgiftslämnarnas och konsumenternas intressen. Jag anser mig sålunda inte kunna tillstyrka yrkandet om att utbetald lön och antalet arbetstimmar skall fördelas mellan arbetare och tjänstemän. En sådan uppdelning skulle bl. a. ge upphov till besvärliga gränsdragningsproblem. Uppgift om etableringsår torde vidare i många fall vara av begränsat intresse. Därtill kommer att det är förenat med betydande svårigheter att på ett lättfattligt sätt definiera begreppet etablering. Tillräckliga skäl att utvidga uppgiftsskyldigheten i detta hänseende föreligger inte. Jag är inte heller beredd att tillstyrka önskemålet om att koncernföretag skall behöva redovisa hur stor del av försäljningen m. m. som hänför sig till utomstående företag och hur stor del som hänför sig till företag inom koncernen. En uppgiftsskyldighet av detta slag skulle för många företag kräva en utomordentligt stor arbetsinsats. Vid provundersökningar har också framkommit att många företag inte klarar av att redovisa interna transaktioner för sig och externa transaktioner för sig.

Vad angår yrkandet om att företagen skall anmodas att lämna mer detaljerade uppgifter om ägarförhållanden må framhållas följande. Beträffande de större aktiebolagen innefattar denna fråga en särskild problematik på grund av aktiebokens ofullständighet. För aktiebolag som inte är anslutna till Värdepapperscentralen VPC AB kan det därför vara förenat med betydande svårigheter att lämna uppgift om vilka som äger aktier i bolaget. För det fall att ett aktiebolag är VPC-anslutet föreligger å andra sidan inte något direkt behov av att inhämta ägar-

uppgifter genom företagsräkningen, eftersom sådana uppgifter fortfarande registreras genom Värdepapperscentralen VPC AB:s försorg. Önskemålet om uppgift om anställdas äganderätt till företag torde främst avse det fallet att tjänstemän och arbetare, som tidigare inte ägt del i ett företag, vid nedläggningshot e. d. gemensamt övertagit företaget. Sådana fall har dock hitintills varit sällsynta. Det ter sig knappast rimligt att ta en allmän företagsräkning i anspråk för att erhålla upplysningar om dessa fåtaliga fall. Uppgifter om ägarförhållanden i koncerner kan inhämtas med hjälp av SCB:s koncernregister. Detta register innehåller data om omkring 1 000 koncerner och 7 000 bolag. Att bygga ut företagsräkningen med uppgiftsskyldighet rörande ägarstrukturen inom koncerner anser jag därför inte befogat.

Däremot är jag beredd att tillstyrka en utvidgning av uppgiftsplikten i fråga om de anställdas åldersfördelning. På senare tid har ökade resurser inriktats på att förbättra de äldres situation på arbetsmarknaden. Bl. a. av denna anledning finns ett påtagligt behov av att kartlägga åldersstrukturen inom olika branscher och regioner. Detta behov bör om möjligt tillgodoses i samband med den nu aktuella företagsräkningen. Det får ankomma på SCB att i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen ta ställning till hur uppgiftsskyldigheten på detta område bör utformas. Därvid måste självfallet tillses att uppgiftsskyldigheten inte blir alltför svår att fullgöra.

Av den av SCB lämnade redogörelsen för företagsräkningen framgår att åtskilliga i och för sig uppgiftspliktiga inte kommer att behöva lämna uppgift för företagsräkningen. Detta kan bero på att behövliga uppgifter inhämtas utan de uppgiftsskyldigas medverkan men också — såsom i fråga om företag som bedriver rörelse inom eller med stark anknytning till jordbruket eller fisket — på att uppgifterna över huvud inte skall ingå i räkningen. Uppgifter om jordbruk med tillhörande skogsbruk samt trädgårdsodling inhämtas i stället vid särskilda lantbruksräkningar. Data rörande fisket insamlas genom särskilda fiskeriinventeringar vart tredje år. Tillräcklig anledning att i lagtexten redovisa dessa faktiska begränsningar av uppgiftsskyldigheten föreligger enligt min mening inte. En sådan redovisning kan ge upphov till onödig tvekan om huruvida uppgiftsplikt i visst fall är för handen eller inte och på grund därav föranleda extra arbete för myndigheter och berörda enskilda. Det bör också framhållas att det kommer att vara mycket lätt för en rörelseidkare, som t. ex. enbart bedrivit fiske under räkningsåret, att fullgöra sin uppgiftsplikt. Har sådan rörelseidkare tillställts uppgiftsblankett — vilket undantagsvis kan förekomma — inskränker sig uppgiftsskyldigheten i stort sett till en kryssmarkering i en ruta. Jag är mot bakgrund härav inte beredd att tillmötesgå de remissinstanser som begärt utförligare lagtext på denna punkt.

Enligt SCB:s förslag avser uppgiftsskyldigheten i första hand kalen-

deråret 1972. För uppgiftsskyldiga med brutet räkenskapsår skall dock uppgiftsskyldighet föreligga jämväl för det räkenskapsår som gått till ända närmast före den 1 mars 1973. Dessa bestämmelser innebär att uppgifter om vinst och förlust, balansomslutning m. m. kan infordras för den faktiskt tillämpade redovisningsperioden även om denna delvis infaller under kalenderåren 1971 eller 1973. Bestämmelserna skall självfallet inte tillämpas så att en företagare, som har brutet räkenskapsår, skall lämna uppgifter om vinst och förlust, balansomslutning m. m. såväl för räkenskapsåret som för kalenderåret 1972. Däremot utgör det förhållandet att upplysningar i vissa hänseenden skall avse det brutna räkenskapsåret inte något hinder mot att andra uppgifter, t. ex. rörande sysselsättningen, avkrävs för olika tidpunkter under kalenderåret 1972. Denna princip gäller även statliga myndigheter. Dessa kan alltså få lämna vissa uppgifter avseende budgetåret 1972/73 och andra uppgifter avseende kalenderåret 1972.

De av SCB föreslagna reglerna om genomförandet av företagsräkningen har föranlett invändningar på några punkter. Flera remissinstanser har anfört att företagen kommer att få för kort tid till sitt förfogande vid fullgörandet av uppgiftsskyldigheten. Man framhåller att uppgifterna måste bygga på företagens allmänna självdeklarationer, vilka i regel inte behöver avlämnas förrän den 31 mars 1973. Önskemål framställs därför om att skyldigheten att avlämna uppgifter för företagsräkningen skall inträda tidigast i april eller maj 1973. I några remissyttranden efterlyses vidare en uttrycklig föreskrift om att uppgiftsskyldigheten inte behöver fullgöras förrän viss minsta tid förlutit från det blankett tillställts den uppgiftsskyldige.

Det är av stor betydelse att kvaliteten på företagsräkningen inte försämras på grund av att begärda uppgifter måste avges under stark tidspress eller med ledning av ofullständigt material. De uppgiftsskyldigas anspråk på att få skäligen tid till sitt förfogande måste i möjligaste mån tillgodoses. Enligt min mening kan utan nämnvärd olägenhet föreskrivas, att uppgiftsskyldigheten inte behöver fullgöras tidigare än en månad efter det att vederbörlig blankett tillställts den uppgiftsskyldige. Med tanke på att åtskilliga uppgifter torde inhämtas från självdeklarationerna anser jag vidare, att uppgiftsskyldighet inte i något fall bör inträda före utgången av april 1973.

Några remissinstanser har ifrågasatt lämpligheten av att talan enligt SCB:s förslag inte får föras över beslut om föreläggande av vite. Enligt min uppfattning synes de risker för förseningar som kan vara förbundna med att talerätt medges mot vitesföreläggande inte vara så stora att de bör utesluta en sådan rätt.

F. n. gäller som allmän princip att företag och enskilda personer inte får ersättning från det allmänna för sitt arbete i samband med avgivandet av uppgifter för statistiska ändamål m. m. Någon anledning att

vid den nu aktuella företagsräkningen frångå denna princip föreligger inte. Ersättning bör alltså inte utgå för de kostnader som uppgiftslämnarna vidkänns på grund av företagsräkningen.

Vid remissbehandlingen har framlagts åtskilliga synpunkter angående möjligheten att träffa särskilda överenskommelser med SCB om sättet för fullgörandet av uppgiftsskyldigheten, SCB:s service gentemot uppgiftslämnarna, publicering av inhämtade uppgifter m. m. Dessa frågor kräver inte riksdagens medverkan. Jag vill till sist crinra om att alla uppgifter som SCB inhämtat med stöd av den föreslagna författningen kommer att vara underkastade sekretess enligt 16 och 19 a §§ sekretesslagen.

Under återopande av vad jag sålunda anført hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till lag om 1972 års allmänna företagsräkning.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Statistiska centralbyråns förslag till

Lag om skyldighet att lämna uppgifter för 1972 års allmänna företagsräkning

Uppgiftsskyldiga och uppgiftsskyldighetens omfattning

1 § Skyldighet att till statistiska centralbyrån lämna uppgifter i fråga om sin verksamhet under år 1972 åligger

- 1) aktieföretag och ekonomisk förening,
- 2) den som drivit rörelse,
- 3) teknisk och ekonomisk branschorganisation samt arbetsgivare- och arbetstagarorganisation, allt under förutsättning att organisationen samskapat anställd arbetskraft,
- 4) statlig myndighet,
- 5) borgerlig kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet samt andra organ för samverkan mellan borgerliga kommuner, samt
- 6) allmänna pensionsfonder, allmänna försäkringskassor, erkända arbetslöshetskassor samt andra offentliga organ som är underställda statlig myndighet.

Därest räkenskapsår icke sammanfaller med kalenderår, föreligger uppgiftsskyldighet jämväl för det räkenskapsår, som gått till ända närmast före den 1 mars 1973.

2 § Den som är uppgiftsskyldig enligt 1 § skall på anmodan av statistiska centralbyrån lämna — i förekommande fall med uppdelning på olika verksamhetsställen — uppgifter i fråga om

- 1) namn, adress, registrerings- eller personnummer och dylikt,
- 2) den juridiska form i vilken verksamheten bedrivits samt ägandeförhållanden,
- 3) verksamhetsarter (branscher),
- 4) den tid, varunder verksamheten bedrivits, i förekommande fall med angivande av orsaken till att den endast bedrivits under del av året,
- 5) tidsperiod för ekonomisk redovisning,
- 6) intäkter och kostnader med uppdelning på olika intäkt- och kostnadslag,
- 7) balansomslutning samt värdering av tillgångar och skulder, samt
- 8) antalet sysselsatta och nedlagd arbetstid.

Allmänna bestämmelser

3 § Uppgifterna skall lämnas på blanketter enligt formulär, som fastställts av statistiska centralbyrån och vilka av centralbyrån tillställs de uppgiftsskyldiga.

4 § Uppgifterna skall av de uppgiftsskyldiga inlämnas eller med posten insändas till statistiska centralbyrån senast den dag som centralbyrån bestämmer.

5 § Har uppgiftsskyldig icke inom föreskriven tid lämnat erforderliga uppgifter kan statistiska centralbyrån anmana den försumlige att fullgöra sin skyldighet.

Om anmaningen inte efterkommes, kan länsstyrelsen på centralbyråns begäran vid vite förelägga den uppgiftsskyldige att fullgöra sin skyldighet. Försuttet vite utdömes av länsstyrelsen.

Över beslut, varigenom vite förelagts, må klagan ej föras.

6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnat oriktig uppgift dömes, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken, till böter, högst 500 kronor. Allmänt åtal får väckas endast efter anmälan av statistiska centralbyrån.

7 § Den som hos statistiska centralbyrån eller annan myndighet tagit befattning med uppgift, som avses i denna lag, får ej obehörigen yppa dess innehåll. Den som bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast efter angivelse av målsägare.

